

PROBLEMS OF LONELINESS : HISTORICAL AND MODERN DISCOURSE

N. O. Osadcha

In the article is systematized to work of foreign and Ukrainian scientists, research directions and strategies of study of loneliness are critically intelligent both in the interdisciplinary measuring of problem and in her pedagogical interpretation.

Keywords: *loneliness, remoteness, isolation, individual, society.*

Осадча Н. О. – практичний психолог в закладах освіти (м. Івано-Франківськ, Україна).

Osadcha N.O. – Practical Psychologist in the Educational Institutions (Ivano-Frankivsk, Ukraine).

УДК 378.03.(045)

РОЗРОБКА ТА СТРУКТУРУВАННЯ ВЕРБАЛЬНО-ЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

А.В. Осіпцов

У статті проаналізовано розробку та структурування вербально-логічної моделі педагогічної технології виховання загальнолюдських цінностей особистості студентів класичних університетів; надано обґрунтування її гуманістичної, гармонійно-формулоючої та соціально-адаптованої спрямованості; охарактеризовано системутворюючий фактор, що складає зміст моделі, яка відображає та детермінує різносторонній, творчий, фахово спрямований розвиток студента.

Ключові слова: *загальнолюдські цінності, класичний університет, виховний процес, вербально-логічна модель, педагогічна технологія.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний стан

розвитку незалежної України спонукав до нового бачення її духовного, морально-етичного, інтелектуального та професійно-трудоного потенціалу, прискорив зміни в свідомості людини, в суспільному житті, що цілком закономірно, актуалізував складні аксіологічні, праксіологічні, психолого-педагогічні проблеми функціонування національної системи освіти й виховання, вищої професійної освіти на рівні класичних університетів України.

Актуальність розвитку системи національної освіти в умовах сьогодення ускладнюється тим, що в Україні на сучасному етапі відбулися значні зміни в політичному, соціально-економічному, культурному житті, що привели до певної девальвації, як цінностей культури так і світосприйняття, які формувалися десятиліттями; видозмінилися, особливо у підростаючого покоління, цінності праці та загальнолюдські цінності, що дійсно несуть людині радість і естетичну та морально-етичну насолоду, можливість соціально-ціннісної самоактуалізації та самореалізації [1, 2, 5, 6, 10].

Отже, розробка та впровадження в освітньо-виховний процес інноваційних педагогічних технологій дає можливість зосередити діяльність вищих навчальних закладів на вирішенні завдань, окреслених новою парадигмою освіти та спрямувати науковий потенціал вишів не тільки на теоретичні розробки нових моделей технологій, але і активне їх використання у формуванні загальнолюдських цінностей особистості, що забезпечує вільний, творчий, фахово спрямований розвиток кожного студента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, і на які спирається автор. Модернізація освіти потребує нових шляхів у її здійсненні. У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають ідеї, погляди, наукові доробки І. Беха, О.Вознюк, В.Докучаєвої, Б. Коротяєва, Г. Шевченко, які дозволяють цілеспрямовано осмислити духовну еволюцію людини в сучасному суспільстві, трансформацію аксіологічної структури особистості учнів та студентів, що обумовлені цілим рядом чинників особистісного, суспільного, соціально-культурного, історичного та економічного порядку, серед яких особливе місце займає трансформація загальнолюдських цінностей особистості [1, 2, 3, 5, 6, 10].

У контексті викладеної аргументації вважаємо за доцільне наголосити на тому, що концепція інтеграції освітньо-виховних факторів суспільства, його культури у формуванні особистості продуктивно розробляється вченими, як І. Бех [1], О. Вознюк [2],

В. Докучаєва [3], Є. Павлютенков [7], В. Сластьонін [9]. Вони аргументовано доводять, що мета та завдання міжпредметної та внутрішньопредметної інтеграції є однією з основних психолого-педагогічних умов формування творчого мислення, світогляду, вихованості суб'єкта освітньо-виховної практики.

Ми солідарні з думкою провідних вчених сьогодення, таких, як І. Бех, Б. Коротяєв, О. Пехота, Г. Шевченко, В. Ясвін, в тому, що саме на класичний університет покладена місія вирішення проблемних питань навчання та виховання гармонійно-розвиненої, конкурентоспроможної та соціально-адаптованої учнівської молоді на засадах інтегративного особистісно-орієнтованого підходу [1, 5, 6, 10, 12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз наукових джерел з вище означеної проблеми дослідження, соціально-педагогічні спостереження в галузі вищої професійної освіти України дозволяють констатувати існуючу низку невирішених проблем, які не тільки гальмують якість виховання загальнолюдських цінностей у студентів класичних університетів, але досить часто не відповідають вимогам сучасності. У сучасному розумінні класичний університет – соціальний інститут суспільства, як багатопрофільний вищий навчальний заклад, здійснює освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти із широкого спектру природничих, гуманітарних та економічних напрямків, є провідним науково-методичним центром, має розвинуту інфраструктуру, сприяє поширенню наукових знань та здійснює культурно-просвітницьку діяльність з метою виховання загальнолюдських цінностей особистості студентів – духовно-етичної основи їх індивідуальності в умовах освітньо-виховного, особистісно-орієнтованого інтерактивного середовища навчального закладу [1, 2, 3, 6, 10]. Саме у цій ланці освіти повинні розроблятися, запроваджуватися новітні технології, сучасні методики, моделі та проекти модернізації і трансформації інтерактивного освітнього простору.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Актуальним питанням нашого дослідження, його основною метою є розробка та структурування вербально-логічної моделі педагогічної технології виховання загальнолюдських цінностей студентської молоді. Проведення дослідження забезпечувало використання таких методів: аналізу, синтезу, узагальнення даних спеціальної науково-методичної літератури; обґрунтування системи закономірностей, психолого-

педагогічних умов моделювання технологій виховання загальнолюдських цінностей особистості у суб'єкта вищої професійної освіти.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Керуючись метою нашої наукової роботи, обґрунтування структурно-функціональних елементів педагогічної технології виховання загальнолюдських цінностей особистості у студентів класичних університетів ми здійснили на основі систематизованих теоретичних передумов психологічного та педагогічного дослідження формування вищезазначеного аксіологічного феномену; на засадах дослідження та аналізу стану виховання цих цінностей у студентів в умовах сучасних класичних університетів; розробки теоретичної моделі структурування цього педагогічного процесу та фундаментальних наукових праць таких відомих вчених, як І. Бех [1], В. Докучаєва [3], О. Пехота [6], В. Ясвін [12], що дозволило нам у повному обсязі врахувати конструктивний потенціал системно-структурного підходу до моделювання, проєктивної розробки та практичного впровадження цієї експериментальної технології.

У контексті нашого дослідження вважаємо за доцільне сформулювати визначення понять «елемент педагогічної системи» та «структура педагогічної технології», які знаходяться в єдиному логіко-семантичному полі. Спираючись на наукові праці І. Беха [1], поняття «елемент педагогічної системи» ми розуміли, як окрему її складову, що функціонально відображає якісні параметри педагогічної системи. Зв'язки між її елементами забезпечують цілісність цієї конструкції, яка є структурою системи. Структуру педагогічної технології ми розглядали як будову, розташування, послідовність, ієрархію, сукупність елементів та зв'язків між ними, які функціонально забезпечують цілісність системи, збереження її основних якостей в умовах зовнішнього впливу динамічного освітньо-виховного середовища.

У ході нашої експериментальної діяльності, що спрямовувалася на проєктивну розробку вищезазначеної педагогічної системи відкритого типу, ми спиралися на положення принципу системності, системно-структурного підходу, згідно з якими системоутворюючим фактором структурування соціально-педагогічних систем є *мета* – ціннісна основа утворення названих конструкцій, її корисний результат,

соціально-ціннісна сутність досягнутих за їх допомогою результатів виховання.

Мета нами розглядалася, визначалася як фактор, що по суті входить до структури діяльності людини, яка регламентується психосоціальним вектором «мотив → ціль діяльності». Цей вектор здатен визначити оптимальну систему форм, методів, засобів, стимулів досягнення визначеної мети.

Отже, мета функціонування експериментальної технології виховання загальнолюдських цінностей як системоутворюючий чинник є сутнісним її структурним елементом. Він виконує функцію регулювання, корегування, верифікації у стані динамічної реалізації цієї системи на рівні моделі можливого та необхідного результату виховної діяльності (прогнозований нами корисний підсумок, що визначає поведінку, мотивацію, наполегливість, успішність діяльності студентів) суб'єктів професійної освіти (рис. 1).

Спираючись на фундаментальні наукові праці І. Беха [1], В. Серикова [8], В. Сластьоніна [9], І. Якиманської [11], В. Ясвіна [12], системоутворюючий чинник педагогічної технології виховання загальнолюдських цінностей особистості у студентів класичних університетів ми сформулювали таким чином, щоб відобразити концептуальні засади проєктивного розвитку цієї інтегративної та особистісно-орієнтованої структури педагогічної системи відкритого типу (рис. 1).

Структура системоутворюючого чинника – мети експериментальної педагогічної технології – полягала саме у проєктивній розробці інноваційної педагогічної системи та мотивованого, інтегративного, особистісно-орієнтованого виховання загальнолюдських цінностей особистості у студентів класичних університетів. Вона була визначена, як духовно-етична основа формування їх індивідуальності в умовах освітньо-виховного, інтерактивно організованого середовища вищого навчального закладу. Це дозволило нам виділити низку проєктивних завдань щодо структурування вищезазначеного елемента експериментальної технології:

- розробити процес виховання як внутрішньо координовану систему зв'язків, виховних морально-етичних детермінант, інтеграції зусиль педагогів та структурних компонентів освітньо-виховного середовища класичного університету (рис. 1);

- обґрунтувати єдину природу структурування всіх елементів педагогічної технології, що базуються на засадах системоутворюючого фактору (рис. 1);

- встановити загальні та інваріантні ознаки всіх елементів педагогічної технології, що утворюють цілісність цієї системи в освітньо-виховному середовищі класичного університету;

- встановити зв'язок (прямий та зворотній) між структурними компонентами системи формування загальнолюдських цінностей у студентів класичних університетів (рис. 1);

- сформулювати низку цілей педагогічної технології, що виконують системоутворюючу функцію по відношенню до структурування мотиваційно-підготовчого, мотиваційно-формуючого та мотиваційно-рефлексивного етапів реалізації цієї виховної системи (рис. 1);

- діяльність суб'єктів виховання в умовах гуманітаризованої професійної освіти будувати на принципі партнеродомінантності;

- узгодити міждисциплінарні програмно-цільові зв'язки освітньо-виховних процесів за певним фахом та виховання загальнолюдських цінностей майбутніх спеціалістів в освітньо-виховному середовищі класичного університету (рис. 1).

В аспекті наукового обґрунтування елементів педагогічної технології виховання у студентської молоді загальнолюдських цінностей звертаємо увагу на те, що інтеграція знань та вмінь професійної підготовки студента з системними процесами виховання загальнолюдських цінностей особистості (на засадах системоутворюючого чинника) формує в його свідомості цілісну картину світу, що науково охоплює сферу професійної діяльності та особистісно-соціального життя.

Системоутворюючий чинник педагогічної технології виховання загальнолюдських цінностей особистості у студентів класичних університетів актуалізує міжпредметні зв'язки, на основі аксіологічного виховання майбутнього фахівця, особистість якого формується. Все це знаходить переконливе відображення у візуалізованій моделі структурування інноваційної педагогічної системи (рис. 1).

Наступний аспект структурування системоутворюючого чинника педагогічної технології вищезазначеної спрямованості полягає у реалізації на її основі особистісно-орієнтованого підходу до виховання загальнолюдських цінностей особистості у студентів класичних університетів. На його засадах в експериментальній педагогічній

системі (рис. 1) вплив виховних факторів здійснюється з врахуванням таких показників особистості студентів, як:

- суб'єктивний досвід життєдіяльності, стан психосоматичного, духовного, соціального здоров'я;
 - рівень інтелектуального, духовно-естетичного, морально-естетичного, громадянського розвитку;
 - вплив на поведінку, вчинки, діяльність, формування стратегій життя, культури особистості, способу життя сім'ї, соціокультурного оточення;
 - стан та рівень особистісних ціннісних орієнтацій, соціальної спрямованості;
 - рівень вихованості загальнолюдських цінностей особистості, на засадах яких формується особистість (цінність життя, добродійність, любов, великодушність, здоров'я, ввічливість, гідність, повага, милосердя, людяність, співчуття, чуйність, духовність мораль,, гуманізм, закон, патріотизм тощо);
 - рівень загальноосвітніх, фахово орієнтованих, творчих здібностей, нахилів, уподобань, працездатність, наполегливість;
 - соціальні, особистісні мотиви, цілісна спрямованість особистості студента;
 - наявність соціально-педагогічного портфоліо особистості.
- Педагогічна технологія, таким чином, забезпечує ефективне досягнення цілей і завдань виховання загальнолюдських цінностей особистості шляхом реалізації особистісно-орієнтованого підходу до формування індивідуальності майбутнього фахівця, який забезпечує плідні умови, надаючи можливість:
- у повному обсязі виявляти, актуалізувати, використовувати у вихованні особистості студента індивідуальний соціальний досвід;
 - системно здійснювати соціально-педагогічну, психологічну, аксіологічну підтримку кожного студента в процесі формування майбутнього фахівця;
 - системно розвивати індивідуальні духовні та навчально-виховні здібності кожного студента;
 - системно стимулювати, мотивувати, оцінювати результати навчально-виховного процесу та самостійних занять студентів самовихованням, самоосвітою, оздоровленням, формуванням загальнолюдських цінностей особистості;

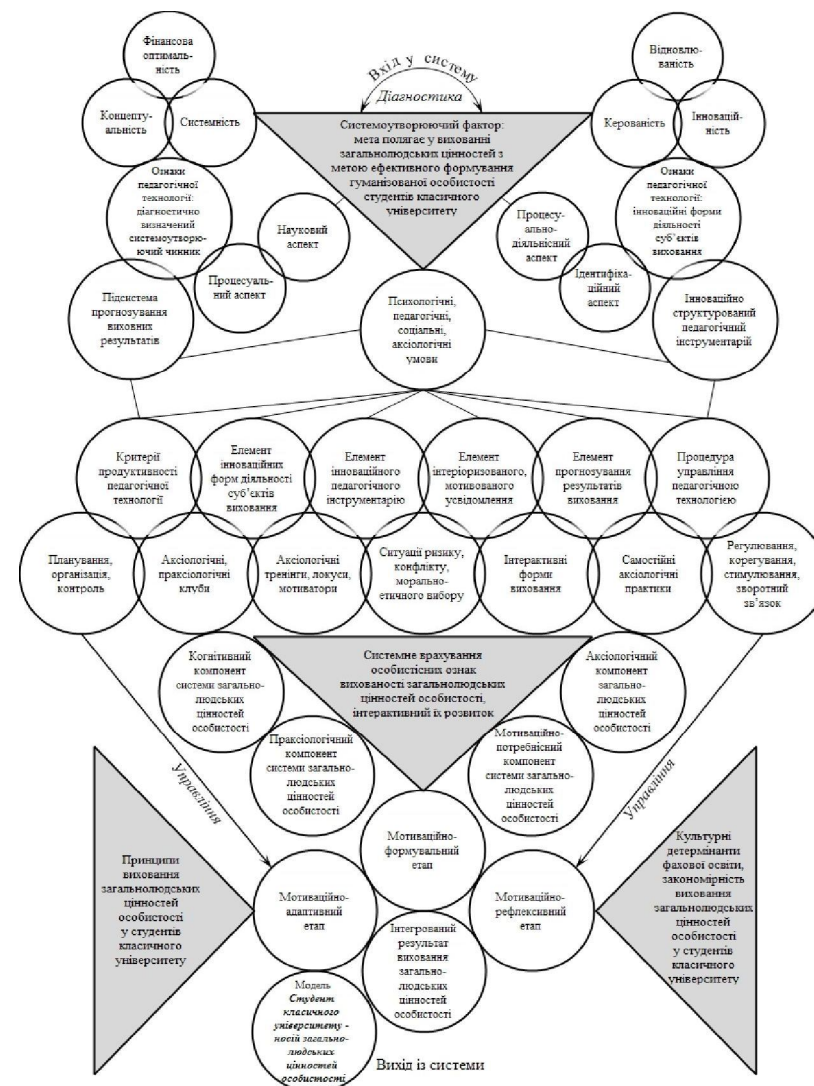

Рис. 1. Візуалізована вербально-логічна модель структуризації педагогічної технології особистісно-орієнтованого виховання загальнолюдських цінностей у студентів класичних університетів

- системно реалізовувати в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу діалогово-комунікативну форму навчально-виховного процесу, спілкування, співпраці, співтворчості, взаємодопомоги, командної діяльності суб'єктів професійної підготовки.

Наукова картина світу, формування якої детерміновано системоутворюючим чинником педагогічної технології (рис. 1.) виконує в її структурі наступні освітньо-виховні функції:

- актуалізуючу і світоглядну як невід'ємні частини освітньо-виховної та пізнавальної діяльності студента класичного університету [10, с. 173];

- інтеграційну в аспекті гуманітаризації професійної підготовки, на засадах якої систематизуються знання, ціннісні орієнтації, вміння, фахові обов'язки, почуття громадянської та професійно-трудової повинності [4, 12];

- формуючу, яка полягає у розвитку сучасного системного, творчого критичного мислення, духовно-етичного, аксіологічного ставлення до професійної підготовки та результатів своєї фахової діяльності.

Реалізовані в структурі педагогічної технології вищевикладені функції, що обумовлені її системоутворюючим чинником, формують в свідомості студента ментально-опосередковані зв'язки, що виникають тільки за умови, коли різними науково-методичними дисциплінами, аксіологічними факторами виховується особистість майбутнього фахівця [4, с. 197].

Системоутворюючий чинник педагогічної технології виховання загальнолюдських цінностей особистості у студентів класичних університетів актуалізує міжпредметні зв'язки, які органічно поєднуються з внутрішньою дисциплінарною інтеграцією на основі аксіологічного виховання майбутнього фахівця, особистість якого формується на комплементарній межі гуманітарної та фундаментальної професійної освіти [4], що знаходить переконливе відображення у візуалізованих моделях структурування вищезазначеного процесу освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу, як інноваційної педагогічної системи (рис. 1).

Педагогічна технологія, таким чином, забезпечує ефективне досягнення цілей і завдань виховання загальнолюдських цінностей особистості шляхом реалізації особистісно-орієнтованого підходу до

формування індивідуальності майбутнього фахівця, який забезпечує плідні умови, надаючи можливість:

- системно розвивати індивідуальні духовні та навчально-виховні здібності кожного студента;

- у повному обсязі виявити, актуалізувати, використовувати у вихованні особистості студента його індивідуальний соціальний досвід;

- системно здійснювати соціально-педагогічну, психологічну, аксіологічну підтримку кожного студента класичного університету в процесі формування особистості майбутнього фахівця;

- системно стимулювати, мотивувати, оцінювати результати навчально-виховного процесу та самостійних занять студентів самоосвітою, оздоровленням, формуванням загальнолюдських цінностей особистості;

- системно реалізовувати в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу діалогово-комунікативну форму навчально-виховного процесу, спілкування, співпраці, співтворчості, взаємодопомоги, командної діяльності суб'єктів професійної підготовки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, викладене обґрунтування педагогічної технології виховання загальнолюдських цінностей особистості у студентів класичних університетів доводить, що педагогічна система переконливо характеризується антропоцентричністю (особистість є пріоритетним суб'єктом системи виховання), гуманістичною, гармонійно-формуючою та соціально-адаптованою спрямованістю. Системоутворюючий фактор, як структурний елемент, відображає та детермінує різносторонній, вільний, творчий, фахово спрямований розвиток кожного студента. Перспективи подальших пошуків вбачаємо в дослідженні впливу педагогічної технології інтегрованого та особистісно-орієнтованого виховання загальнолюдських цінностей особистості у студентської молоді під час її впровадження у навчально-виховний процес вишу.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1 : Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – 280 с.

2. Вознюк О. В. Розвиток вітчизняної педагогічної думки: синергетичний підхід : монографія / О. В. Вознюк ; за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 184 с.
3. Докучаєва В.В. Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 304 с.
4. Кукушкин В. С. Педагогические технологии : учеб. пособие для студентов педагогических специальностей / В. С. Кукушкин. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: МАРТ, 2006. – 336 с.
5. Коротяев Б. И. Взгляд в будущее высшего педагогического образования с позиций теории педагогической философии : монография / Б. И. Коротяев. – Луганск : ЛНУ им. Т. Шевченко, 2013. – 260 с.
6. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
7. Павлютенков Є. М. Мистецтво управління школою / Є. М. Павлютенков. – Харків : Основа, 2011. – 320 с.
8. Сериков В. В. О методологических основах гуманизации образования / В.В.Сериков // Формирование личности школьника и студента в условиях демократизации и гуманизации образования : сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 1992. – Ч. 2. – С. 7–13.
9. Слостенин В. А. Аксиологические основания образования / В. А. Слостенин // Ценностные приоритеты общего и профессионального образования : материалы междунар. науч.-практ. конф., г. Москва, 12–14 сент. 2000 г. – М.: МПГУ, 2000. – Ч. 1. – С. 26–31.
10. Шевченко Г. П. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період / Г. П. Шевченко, Х. М. Джабер. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 208 с.
11. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская. – М. : Сентябрь, 1996. – 96 с.
12. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Смысл, 2001. – 366 с.

РАЗРАБОТКА И СТРУКТУРИРОВАНИЕ ВЕРБАЛЬНО-ЛОГИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ ВОСПИТАНИЯ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

А. В. Осипцов

В статье анализируется разработка и структурирование вербально-логической модели педагогической технологии воспитания общечеловеческих ценностей студентов классических университетов; характеризуется гуманистическая, гармонично-формирующая и социально-адаптирующая ее

направленность; рассматривается системообразующий фактор как структурный элемент модели, который отражает и детерминирует всестороннее, свободное, творческое, профессионально направленное развитие каждого студента.

Ключевые слова: *общечеловеческие ценности, классический университет, воспитательный процесс, вербально-логическая модель, педагогическая технология.*

DEVELOPING AND STRUCTURING OF THE VERBAL AND LOGICAL MODEL OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY OF UPBRINGING OF HUMAN VALUES IN STUDENTS.

A. V. Osiptsov

The article analyses the developing and structuring of the verbal and logical model of pedagogical technology of upbringing of human values in students of classical universities; the basis of its humanistic, forming and social and adaptive direction is given; the system forming factor that is the content of the model that reflects and determinates versatile, creative, professionally oriented development of the student is characterized.

Key words: *universal human values, traditional University, educational process, professional education, university students.*

Осіпцов Андрій Валерійович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини Маріупольського державного університету (м. Маріуполь). E-mail: osipcov_andrey@mail.ru

Osiptsov Andriy Valeriyovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Chair of Physical Training, Sport and Health of the Person of Mariupol State University (Mariupol, Ukraine). E-mail: osipcov_andrey@mail.ru